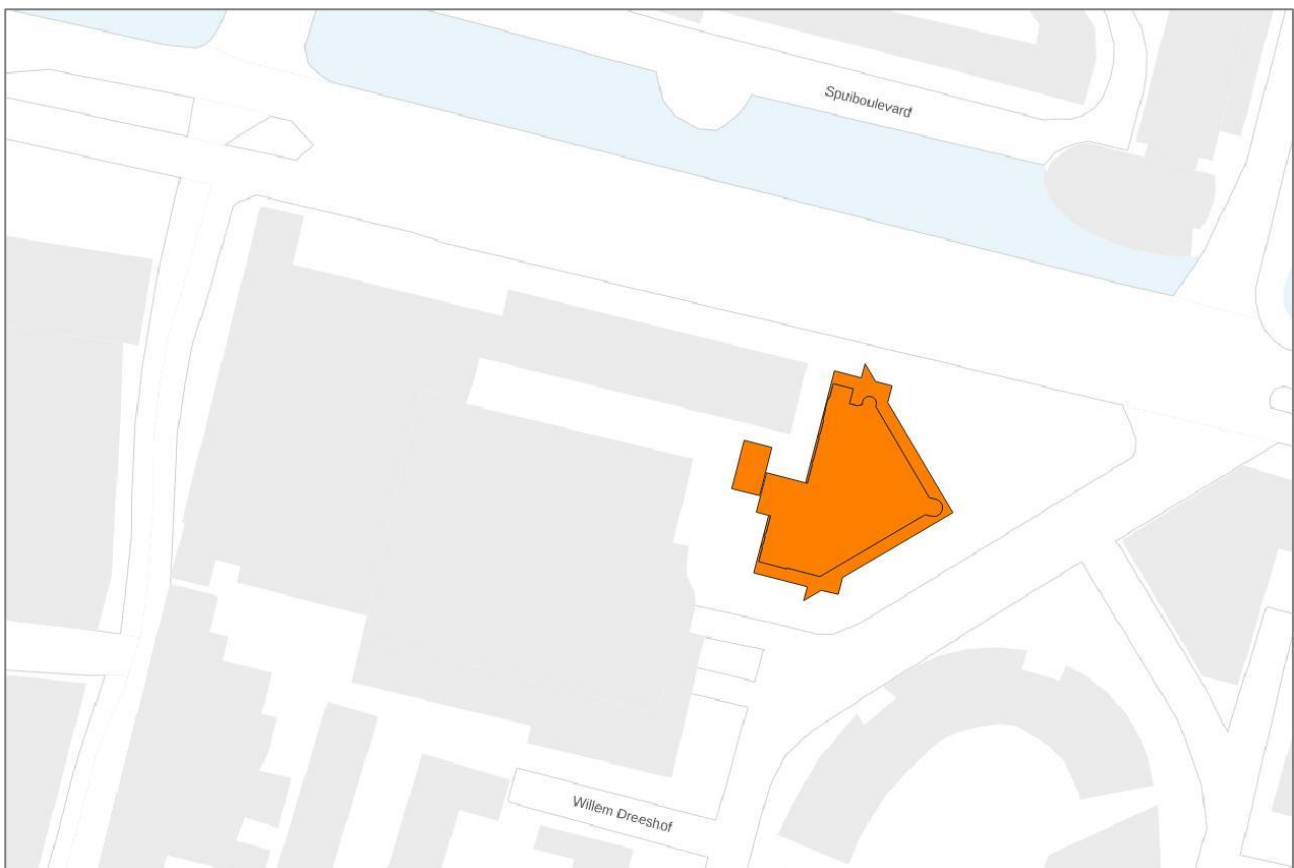

Notitie

Opdrachtgever: [REDACTED] Gemeente Dordrecht
Auteur: D. van der Sluis & A. De Baerdemaeker
Betreft: Inventarisatie vleermuizen Spuiboulevard 160/210, Dordrecht.
Projectnummer: 2373
Datum: 7 oktober 2021
Status: Definitief

Inleiding

Gemeente Dordrecht heeft het voornemen om complex Spuiboulevard 160/210 te slopen ten behoeve van nieuwbouw. Na de sloop zal op deze locatie een nieuw gebouw worden gerealiseerd: het Huis van Stad en Regio. Uit een ecologisch vooronderzoek is gebleken dat de locatie potentie heeft voor verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen (van der Sluis & De Baerdemaeker 2020). Omdat de voorgenomen werkzaamheden effect kunnen hebben op deze beschermde soorten, is een inventarisatie van vleermuisverblijven uitgevoerd. Voorliggende notitie doet verslag van dit onderzoek.

Figuur 1. De ligging van projectgebied Spuiboulevard 160/210 in Dordrecht.

Methodiek

De onderzoeksopzet is opgesteld op basis van het vooronderzoek van Bureau Stadsnatuur (van der Sluis & De Baerdemaeker 2020). Hierin is aangegeven dat nader onderzoek naar het voorkomen van gebouwbewonende vleermuizen voorafgaand aan ruimtelijke ingrepen vereist is. Het onderzoek is met name gericht op verblijfplaatsen van dwergvleermuizen van het genus *Pipistrellus*. De Gewone dwergvleermuis

Pipistrellus pipistrellus en de Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* zijn algemeen in de omgeving van het projectgebied (De Baerdemaeker 2021). Van de Gewone dwergvleermuis vallen kraamverblijven, (massa)winterverblijven, zomerverblijven en paarverblijven binnen de scope van het onderzoek. Van de Ruige dwergvleermuis gaat het om zomerverblijven, paarverblijven en (voor zover deze waarneembaar zijn) winterverblijven. Daarnaast zijn kraam- en zomerverblijven van de Laatvlieger *Eptesicus serotinus* niet op voorhand uitgesloten, hoewel het kantoorcomplex voor deze soort niet heel aantrekkelijk lijkt. De soort wordt in het centrumgebied van Dordrecht wel waargenomen (De Baerdemaeker 2021). Andere functies dan verblijfsfuncties, zoals vaste vliegroutes en essentiële foerageergebieden, vallen buiten de scope van het project omdat het slechts stenige gebouwen betreft. Effecten op eventuele nabijgelegen vliegroutes zijn daardoor niet te verwachten. Verblijven van andere soorten vleermuizen zijn op voorhand uitgesloten, omdat het complex niet voldoet aan de biotoopeisen of omdat de soort in het centrumgebied niet voorkomt (van der Sluis & De Baerdemaeker 2020; De Baerdemaeker 2021).

In de periode augustus 2020 tot en met juli 2021 zijn zes bezoeken aan de projectlocatie gebracht om deze te inventariseren op de aanwezigheid van beschermde vleermuizen (Tabel 1). Per veldbezoek varieerde het aantal ecologen van twee tot vier naargelang de te onderzoeken functie. Bij de opzet van het onderzoek is gewerkt volgens de richtlijnen van het toen geldende Vleermuisprotocol 2017 (NGB 2017) voor de Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger, aangevuld met de nieuwste inzichten, zoals later verwerkt in Vleermuisprotocol 2021 (NGB 2021). Het veldwerk is uitgevoerd bij gunstige weersomstandigheden (Tabel 2).

Tijdens alle bezoeken is gebruik gemaakt van vleermuisdetectors van het type Pettersson D240x, Batlogger M, en Batlogger A met opnamefunctionaliteit. Daarnaast zijn vleermuizen ook visueel waargenomen met behulp van een warmtebeeldcamera (gebruikte types: Pulsar Helion XP28 en Pulsar Helion XP38). Batloggers en de warmtebeeldcamera zijn ingezet om het bereik van waarnemers ter plaatse te vergroten.

Tabel 1. Bezoekdata vleermuisonderzoek Spuiboulevard, Dordrecht.

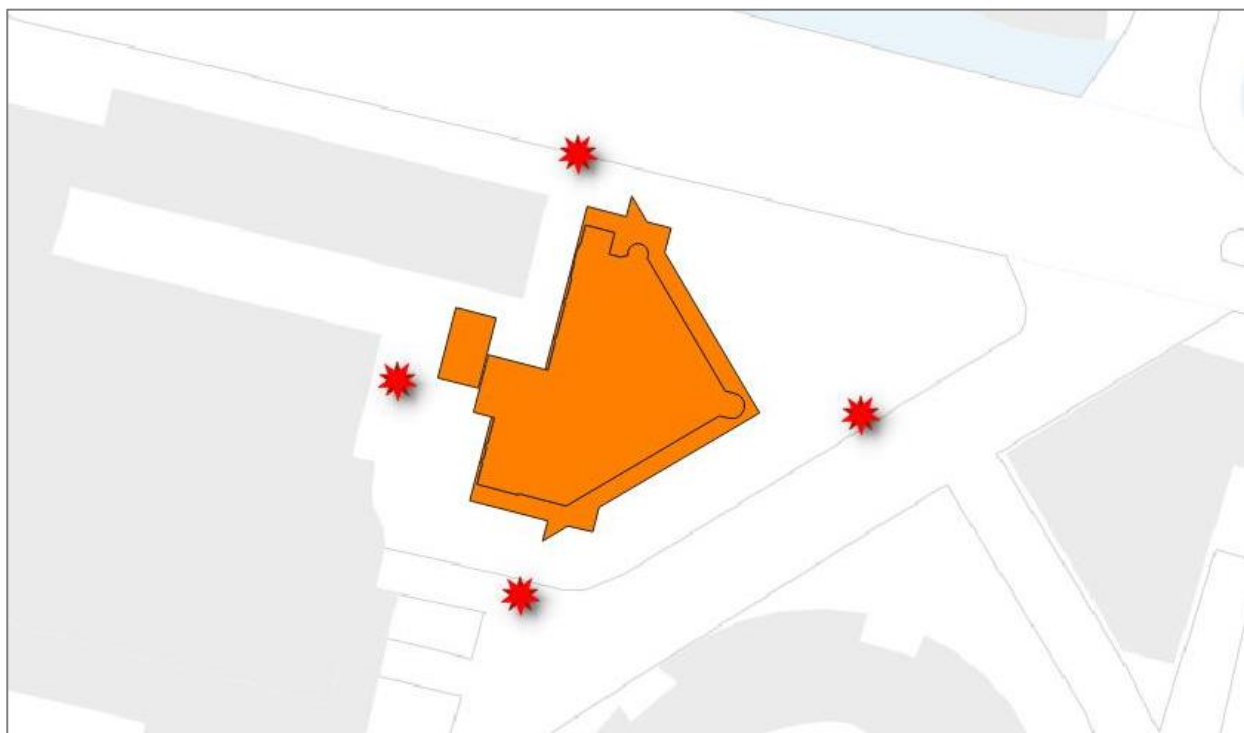
Datum	Bezoektijden	Waarnemers
Onderzoek paar- en massawinterverblijven van dwergvleermuizen		
12-08-2020	00:00 – 02:00	D. van der Sluis & S.D. Elzerman
24-08-2020	20:30 – 00:30 *	D. van der Sluis, J. van der Beek & J. Conrad
14-09-2020	20:00 – 22:00	D. van der Sluis & A. de Baerdemaeker
Onderzoek zomer- en kraamverblijven dwergvleermuizen en Laatvlieger		
19-05-2021	04:00 – 06:02	D. van der Sluis, A. de Baerdemaeker & K. van den Berg
15-06-2021	22:02 – 00:13	D. van der Sluis, A. de Baerdemaeker, K. van den Berg & J. Conrad
13-07-2021	21:57 – 23:57	D. van der Sluis, A. de Baerdemaeker, J. Conrad & R.A. de Boer

* bezoektijden wijken af van het protocol voor massawinterzwermen, maar zie toelichting onder resultaten op pagina 6.

Tijdens een ochtendbezoek in mei is nadrukkelijk gezocht naar zwermactiviteit bij het invliegen voor zonsopkomst om zo kraamgroepen en zomerverblijven op te sporen. Tijdens dit veldwerk opereerden waarnemers mobiel om aanhoudende zwermactiviteit tijdig te ontdekken en de dieren te volgen bij het invliegen. Dit ochtendbezoek werd uitgevoerd vanaf twee uur voor zonsopkomst door drie ervaren waarnemers. Ook bij het lokaliseren van paarverblijven en nazomerzwermen die indicatief zijn voor massawinterverblijven, is deze mobiele aanpak toegepast. Zowel baltsactiviteit als zwermactiviteit kunnen een groot deel van de nacht voortduren, waardoor per waarnemer een groter gebied kan worden onderzocht. Zwermactiviteit (ofwel het langdurig rondvliegen voor een invliegopening en hier herhaaldelijk 'aantikken') is duidelijk zichtbaar en hoorbaar op enige afstand. Het duurt doorgaans geruime tijd, tot soms wel meer dan een uur aaneengesloten, waardoor verblijven zeer goed te traceren zijn (Korsten *et al.* 2016). Gedurende bezoeken wisselden waarnemers geregeld van observatiepunt en werd tussen de observatiepunten langs gevels gepatrouilleerd om zwermactiviteit, aantikkende dieren, vaste vliegpatronen en/of baltsroepende exemplaren te ontdekken. Het gebruik van warmtebeeldkijkers vergrootte het bereik van waarnemers

aanzienlijk. Mobiele waarnemers met warmtebeeldkijkers blijken zeer effectief in het traceren van zwermen, tot op afstanden van meer dan 50 meter.

Aanvullend op deze ochtendbezoeken is in de avonduren vanaf zonsondergang geobserveerd om uitvliegende vleermuizen waar te nemen. Hiertoe zijn negen observatiepunten ingedeeld om een vrijwel volledig zicht op de locatie te creëren. Tijdens deze avondrondes (15 juni en 13 juli) heeft iedere waarnemer één observatiepunt toegewezen gekregen. De inzet van middelen is op die manier strategisch toegepast om vleermuisactiviteit zo goed mogelijk in kaart te brengen. Zo kon te allen tijde een dekkingsgraad van minimaal 75% van het plangebied worden gehanteerd.

Figuur 2. Observatiepunten (rode sterren) van waarnemers tijdens avondrondes voor het waarnemen van zomerverblijven in juni en juli 2021.

Alle waarnemingen zijn digitaal gedocumenteerd in database WrnPro (Zostera 2012-2020), met notatie van soort, tijdstip, gedrag en mogelijke binding met het te onderzoeken complex. Determinatie van vleermuisopnames met de Batloggers is achteraf uitgevoerd met behulp van de softwareprogramma's BatExplorer 2.0. (Elekon AG 2018) en Batsound 4.01 (Pettersson Elektronik 2008) en op basis van vooraf gestelde akoestische kenmerken (Skiba 2009, Russ 2012, Barataud 2015).

Tabel 2. Weersomstandigheden tijdens bezoekenmomenten gedurende het onderzoek Spuiboulevard in 2020 en 2021.

Datum	Temperatuur (°C)	Neerslag	Windkracht (Bft)
12-08-2020	13	geen	1
24-08-2020	16	geen	2
14-09-2020	23	geen	2
19-05-2021	10	geen	2
15-06-2021	18	geen	2
13-07-2021	16	geen	2

Wettelijk kader

1. Inleiding

De Wet Natuurbescherming is per 1 januari 2017 van kracht en vervangt de Flora- en faunawet, de Boswet en de Natuurbeschermingswet 1998. De informatie hieronder vat de belangrijkste feiten samen met betrekking tot de bescherming van soorten via de Wet natuurbescherming, en is gericht op personen en instanties die te maken krijgen met de wet in het kader van ruimtelijke ontwikkeling, beheer en onderhoud. Uitvoering van de wet valt onder de verantwoordelijkheid van de provincies, met uitzondering van grote infrastructurele projecten aan onder meer waterwegen; daarbij blijft de Rijksoverheid het bevoegd gezag. De inhoud van deze samenvatting betreft in eerste instantie de algemeen geldende verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming en in tweede instantie de Zuid-Hollandse context waarin deze verbodsbepalingen moeten worden toegepast. De aanvullende regelgeving rond bescherming van soorten in Natura 2000-gebieden wordt hier slechts kort besproken.

2. Doel van de Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming beschermt de van nature in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren en natuurgebieden.

3. Beschermingsregimes soorten

In de Wet natuurbescherming zijn drie categorieën soorten onderscheiden met een eigen beschermingsregime en daaraan gekoppelde verbodsbepalingen: vogels, habitatrichtlijnsoorten en overige soorten. Een soort kan niet onder meer dan één van deze regimes vallen. Vogels vallen per definitie onder het regime van de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn betreffen Europese beschermingsregimes waar met de verbodsbepalingen artikel 3.1 en 3.5 in de Wet natuurbescherming in Nederland invulling aan wordt gegeven. Het regime 'andere soorten', artikel 3.10, heeft betrekking op soorten die alleen vallen onder een nationaal beschermingsregime; deze soorten zijn niet vermeld in de Europese richtlijnen. De drie beschermingsregimes met hun verbodsbepalingen zijn in bijlage 1 te vinden.

4. Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland

De provinciale verordening bevat onder andere regels voor faunabeheereenheden en diverse vrijstellingen voor het bestrijden van schade en het uitvoeren van werkzaamheden. Ook is in de verordening opgenomen voor welke soorten een vrijstelling geldt van de verbodsbepalingen in artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming (zie de soortenlijst verderop onder 'Beschermd andere soorten in Zuid-Holland (artikel 3.10)').

5. Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland

In de provinciale beleidsregel staan onderwerpen als het verlenen van tegemoetkomingen in de faunaschade en de vergunningverlening voor Natura 2000-gebieden.

6. Vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten (artikel 3.1)

Onder de Flora- en faunawet gold een indicatieve lijst van vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit 2009). Deze lijst is nog geldig voor alle provincies, met uitzondering van Limburg (Hunink 2018). Het betreft soorten die het hele jaar door gebruik maken van het nest of die als zeer honkvast te boek staan omdat zij in kolonies broeden, aan gebouwen gebonden zijn, jaarlijks, of niet in staat zijn jaarlijks nieuwe nesten te bouwen ('categorie 1 t/m 4' gekwalificeerde soorten).

Boomvalk	Havik	Ransuil	Steenuil
Buizerd	Kerkuil	Roek	Wespendief
Gierzwaluw	Oehoe	Slechtvalk	Zwarte wouw
Grote gele kwikstaart	Ooievaar	Sperwer	

7. Beschermd habitatrichtlijnsoorten in Zuid-Holland (artikel 3.5)

Soorten uitsluitend vermeld in Bijlage II – Beschermingsregime artikel 3.5 alleen van toepassing in Natura 2000-gebieden.

De volgende 2 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen uitsluitend in voor deze soorten aangewezen Natura 2000-gebieden onder het beschermingsregime artikel 3.5:

Nauwe korfslak	Zeggekorfslak
----------------	---------------

Soorten vermeld in Bijlage IV – Beschermingsregime artikel 3.5 van toepassing.

De volgende 39 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen onder het beschermingsregime artikel 3.5:

Groenknolorchis	Boomkikker	Otter	Meervleermuis	Dwergvinvis
Platte schijfhoren	Heikikker	Bosvleermuis	Rosse vleermuis	Gewone dolfin
Bataafse stroommossel	Kamsalamander	Franjestaart	Ruige dwergvleermuis	Gewone vinvis
Gevlekte witsnuitlibel	Poelkikker	Gewone baardvleermuis	Tweekleurige vleermuis	Griend
Groene glazenmaker	Rugstreeppad	Gewone dwergvleermuis	Vale vleermuis	Potvis
Rivierrombout	Zandhagedis	Gewone grootoorvleermuis	Watervleermuis	Tuimelaar
Houting	Bever	Kleine dwergvleermuis	Bruinvis	Witsnuitdolfijn
Steur	Noordse woelmuis	Laatvlieger	Bultrug	

8. Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is een zorgbeginsel (artikel 1.10 en 1.11) opgenomen: de intrinsieke waarde van soorten is vastgesteld in een doelbepaling en geldt voor alle soorten, los van een beschermingsregime. Het is een algemeen geldende fatsoenseis die erop neerkomt dat redelijkerwijs vermijdbare schade aan en verstoring van planten en dieren moet worden voorkomen.

9. Wanneer ontheffing aanvragen?

Wanneer redelijkerwijs kan worden vermoed dat verbodsbepalingen ten gevolge van een voorgenomen activiteit worden overtreden, moet eerst worden bepaald of mitigerende (verzachtende) maatregelen de schade kunnen beperken of tenietdoen zodat het overtreden van het verbod kan worden voorkomen. Wanneer het overtreden van een verbod onvermijdelijk is en er moet worden gecompenseerd voor veroorzaakte schade, dan dient men een ontheffing aan te vragen. Het aanvragen van een ontheffing heeft alleen zin als de functionaliteit van een plangebied voor een beschermde soort voldoende nauwkeurig in beeld is gebracht. Meestal is hier een uitgebreid onderzoek voor nodig waarin rekening wordt gehouden met de seizoensactiviteit van een soort. Dergelijk onderzoek dient aan bepaalde richtlijnen te voldoen op basis waarvan de kwaliteit en volledigheid ervan worden gecontroleerd door de Omgevingsdienst (zie onder). Een randvoorwaarde is daarnaast dat een aanvraag vergezeld dient te gaan van een zogenaamd activiteitenplan. Hierin moet een initiatiefnemer van een potentieel schadelijke handeling het belang van de voorgenomen activiteit onderbouwen en aangeven welke mitigerende en/of compenserende maatregelen ten gunste van de soort(en) in kwestie worden getroffen.

10. Gedragscode

Sinds december 2020 is de Gedragscode soortbescherming gemeenten van Stadswerk (Borst *et al.* 2020) goedgekeurd. Deze voorziet gemeenten onder bepaalde voorwaarden in vrijstellingen op grond van artikel 3.31 Wnb.

Resultaten

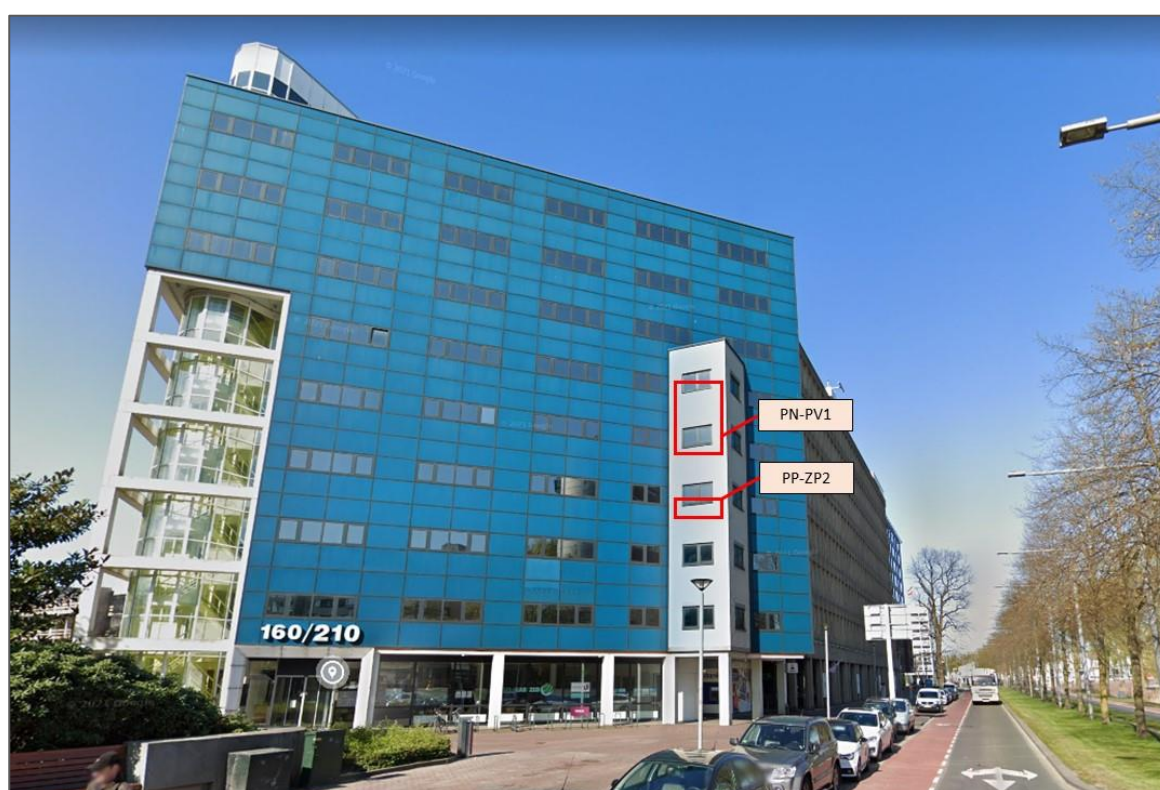
Bij het onderzoek zijn twee verblijven van Gewone dwergvleermuizen en één van een Ruige dwergvleermuis vastgesteld (Figuren 3, 4, 5; Tabel 3). In het geval van de Gewone dwergvleermuizen gaat het om een zomerverblijf aan de zuidzijde van het complex (Figuur 4) en om een zomerverblijf aan de noordoostzijde (Figuur 3). Op 13 juli 2021 werd waargenomen hoe de dieren hier kort na elkaar uitvlogen om 22:22 uur (PP-ZP1) en 22:23 uur (PP-ZP2). Het dier uit verblijf PP-ZP1 werd op deze locatie ook al uitvliend gezien op 15 juni 2021. Er zijn geen gedragingen waargenomen dat het complex ook andere functies voor deze soort zou kunnen vervullen. In de nabijheid van het complex is meermaals een zangvlucht van een mannetje Gewone dwergvleermuis waargenomen, maar uit de waarnemingen bleek geen binding met het te

onderzoeken object. Zangvluchten van deze soort kunnen in de bebouwde kom een actieradius van 300 meter hebben (Sachteleben & Von Helversen 2006), waardoor het aannemelijk is dat het fysieke paarverblijf van dit betreffende territorium zich buiten het projectgebied bevindt.

De waargenomen Ruige dwergvleermuis is een territoriaal mannetje dat werd vastgesteld op 24 augustus 2020 en 14 september 2020. Hij bracht onophoudelijk baltsgeluiden ten gehore vanaf de 4^e en/of 5^e verdieping van een bakstenen uitbouw aan de noordoostzijde van het complex (Figuur 3). Dit wijst op de aanwezigheid van een vast paarverblijf op deze locatie.

Tabel 3. Vastgestelde vleermuisverblijven in project Spuiboulevard 160/210, Dordrecht.

Nummer	Soort	Type verblijf	Oriëntatie
PP-ZP1	Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijf	Z
PP-ZP2	Gewone dwergvleermuis	zomerverblijf	Z
PN-PV1	Ruige dwergvleermuis	Paarverblijf	NO

Figuur 3. Aanduiding van paarverblijf PN-PV1 van een Ruige dwergvleermuis en van zomerverblijf PP-ZP2 van een Gewone dwergvleermuis aan de noordoostzijde van complex Spuiboulevard 160/210.

Andere gebruiksfuncties van de Gewone dwergvleermuis en de Ruige dwergvleermuis in het onderzochte complex zijn uitgesloten. Er zijn geen kraamkolonies en massawinterverblijven aanwezig. Tijdens het nachtbezoek van 24 augustus 2020 is het veldwerk om 00:30 uur beëindigd (en niet om 2:00 uur, zoals de tabel van Vleermuisprotocol 2017 aanduidt voor het uitsluiten van zwermen bij massawinterverblijven) omdat op dat moment de functie voldoende was uitgesloten. Dit is gedaan conform Vleermuisprotocol (2017, 2021; tab 1, aanwijzingen, lid 5) dat stelt ongeacht de voorgeschreven waarnemingsduur in de protocollen het waarnemen kan worden beëindigd wanneer alle potentiële functies zijn vastgesteld. Dit was het geval. Het eerder vastgestelde massawinterverblijf op 50 meter van de projectlocatie (PP-MW1; Figuur 5) is nog steeds in gebruik door zwermende dieren conform het eerder geobserveerde beeld. Tijdens alle nachtelijke bezoeken in de geschikte periode (juli tot en met september (conform Sendor 2002); ofschoon de datumgrenzen van het Vleermuisenprotocol 1 augustus – 10 september aanduiden als optimaal) werd geen enkele maal zwermgedrag waargenomen bij de projectlocatie (Spuiboulevard 160/210) terwijl zwermactiviteit steevast

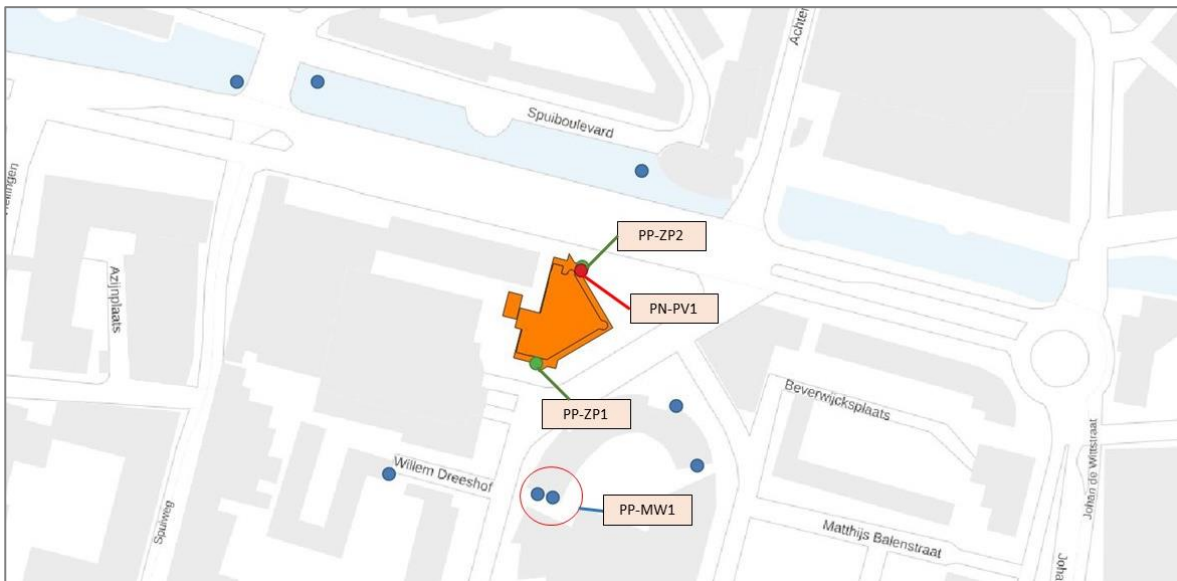
wél werd waargenomen op locatie PP-MW1 tussen 23:00 uur en 02:00 uur. Het is duidelijk dat projectlocatie Spuiboulevard geen massawinterverblijf bevat of onderdeel is van PP-MW1.

Omdat solitair overwinterende dwergvleermuizen niet waarneembaar zijn, zijn dergelijke verblijven nooit geheel uit te sluiten. Ook beschermde gebruiksfuncties van andere vleermuissoorten zijn uitgesloten. Op 15 juni is een overvliegende Laatvlieger in de omgeving van het plangebied waargenomen. Dit dier vertoonde geen binding met de projectlocatie.

Op korte afstand van de projectlocatie zijn nog meer verblijven van beide soorten aangetroffen (Figuur 5). Zo herbergt het kantoorcomplex aan de Van Godewijkstraat een groot aantal zwermende Gewone dwergvleermuizen in zomer en najaar, wat erop wijst dat de locatie in gebruik is als massawinterverblijf. In hetzelfde gebouw zijn ook paarterritoria van beide soorten waargenomen. Ook in de omgeving van het Stadskantoor en gebouw De Hellingen, ten westen van dit onderzoeksgebied, zijn beide soorten waargenomen en ook daar zijn verblijven aanwezig (tussentijdse resultaten van het Natuurwetenschappelijk Centrum; Huibers *in prep.*). De watergang langs de Spuiboulevard is doorlopend in gebruik als foerageergebied door beide soorten dwergvleermuizen. Voorts blijkt uit data van de NDFF en uit een gebiedsanalyse dat het gehele centrum van Dordrecht geschikt leefgebied is met talloze mogelijkheden voor verblijfplaatsen voor zowel Gewone dwergvleermuis als Ruige dwergvleermuis (De Baerdemaeker 2021).

Figuur 4. Aanduiding van zomerverblijf PP-ZP1 van een Gewone dwergvleermuis aan de zuidzijde van complex Spuiboulevard 160/210.

Figuur 5. De ligging van de verblijven in project Spuiboulevard 160/210 (rode en groene stippen met label; Tabel 3) in relatie tot waargenomen activiteit en verblijven van andere Gewone dwergvleermuizen in de omgeving (blauwe stippen), waaronder paarverblijven, zomerverblijven, foeragerende dieren en een massawinterverblijf (PP-MW1) op korte afstand van de projectlocatie.

Toetsing

In het plangebied zijn verblijven van de Gewone dwergvleermuis en de Ruige dwergvleermuis aangetroffen. Beide zijn soorten van de Habitatrichtlijn en vallen daarmee onder artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming. Hieruit volgt dat verblijfplaatsen van deze dieren niet mogen worden vernietigd en dieren niet mogen worden verwond, gedood of verstoord (zie Bijlage 1). Daarmee zijn de verblijven van deze vleermuissoorten het hele jaar door beschermd.

De gunstige staat van instandhouding van zowel de Gewone dwergvleermuis als de Ruige dwergvleermuis kan op lokaal niveau negatief worden beïnvloed wanneer grote aantallen verblijven ongeschikt worden gemaakt. In het geval van project Spuiboulevard 160/210 gaat het om een klein aantal verblijven die slechts enkele vleermuizen gebruiken, dus kan gesteld worden dat deze specifieke ingreep dat staat van instandhouding niet in het geding brengt. De ontwikkeling moet in dit opzicht worden beoordeeld in de context van meerdere grootscheepse ruimtelijke ontwikkelingen in het centrumgebied van Dordrecht plaats zullen vinden. Beide soorten zijn bijzonder algemeen in Nederland en Zuid-Holland (Broekhuizen *et al.* 2016). De landelijke populaties worden geschat op vele tienduizenden. De werkzaamheden hebben effect op enkele dieren, waardoor geen negatieve meetbare effecten op groter (provinciaal en regionaal) schaalniveau plaatsvinden.

De voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen, waarbij het complex wordt gesloopt en nieuwbouw zal verrijzen, hebben een negatief effect op de aanwezige verblijfplaatsen van de Gewone dwergvleermuis en de Ruige dwergvleermuis. Hierbij is sprake van verstoring van individuele dieren (lid 3, artikel 3.5 Wnb) en van vernietiging van de verblijven (lid 1, artikel 3.5 Wnb). De gedragscode van Stadswerk (Borst *et al.* 2020) is niet van toepassing op de voorgenomen ontwikkelingen de voorwaarden in het geval van sloop van woningen spreken van een maximale omvang van 2000m² en bij grondgebonden gebouwen van maximaal één woonlaag (Gedragscode Stadswerk hoofdstuk 4.3, blz 40; bijlage 3 met voetnoten, blz. 145; Borst *et al.* 2020). Het kantoorcomplex Spuiboulevard heeft van minimaal vier lagen en is beduidend groter dan 2000m², waardoor het project buiten de scope van de gedragscode valt. Hieruit volgt dat een ontheffing van de Wnb, met bijbehorend ecologisch werkprotocol, noodzakelijk is alvorens de werkzaamheden kunnen aanvangen.

Conclusie

- Er zijn twee zomerverblijven van de Gewone dwergvleermuis binnen de begrenzing van plangebied aanwezig. Deze functie is strikt beschermd.
- Er is een paarverblijf van de Ruige dwergvleermuis binnen de begrenzing van plangebied aanwezig. Deze functie is strikt beschermd.
- Voor de uitvoering van de voorgenomen ontwikkelingen dient een ontheffing van de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd voor het verstoren van individuen van, en voor het wegnemen van verblijven van, de Gewone dwergvleermuis en de Ruige dwergvleermuis.
- Er zijn geen beschermde functies van andere vleermuissoorten in het plangebied aanwezig.

Aanbevelingen

Vraag een ontheffing aan voor het wegnemen van verblijven van de Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis;

Stel voor de sloopwerkzaamheden (en als onderdeel van de ontheffingsaanvraag) een werkplan op waarbij negatieve effecten op beide soorten zoveel mogelijk worden gemitigeerd. Daarbij past het plaatsen van tijdelijke alternatieven in de vorm van vleermuiskasten van het type A (Bij12 2007A, Bij12 2007B). Houdt hierbij rekening met een gewenningsperiode van meerdere maanden, afhankelijk van de functie.

Literatuur

- Baerdemaeker, A. De, 2021. Gebiedsanalyse Schil-West Dordrecht. bSR-notitie 2285. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.
- Barataud, M. 2015. Acoustic Ecology of European Bats. Species Identification, Study of their Habitats and Foraging Behaviour. Biotope, Mèze; Muséum national d'Histoire naturelle, Paris
- Borst, R.J.H., R. Sprong & M. Teunissen. 2020. Gedragscodex soortbescherming gemeenten. Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland.
- Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys. 2016. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Naturalis, Leiden.
- Bij12, 2007A. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*.
- Bij12, 2007B. Kennisdocument Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*.
- Dietz, C., O. von Helversen & D. Nill. 2007. Handbüch der Fledermäuse Europas und Nordwestafrikas. Kosmos, Stuttgart, Germany
- Korsten, E., E.A. Jansen, M. Boonman, M.J. Schillemans, H.J.G.A. Limpens. 2016. Swarm and Switch: On the trail of the hibernating common pipistrelle. Bat News 110: 8-10.
- Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers. 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. KNNV-Uitgeverij.
- Mostert, K. & J. Willemsen. 2011. Voorlopige werkatlas verspreiding zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2011. Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, Delft.
- NGB, 2017. Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming. Juli 2017, Odijk.
- NGB, Zoogdiervereening & Vleermuisvakberraad. 2021. Vleermuisprotocol 2021.
- Pfalzer, G. 2002. Inter- und intraspezifische Variabilität der Soziallaute heimischer Fledermausarten (Chiroptera: Vespertilionidae). Mensch & Buch Verlag, Berlin
- Russ, J. 2012. British bat calls. A guide to species identification. Pelagic Publishing, Exeter
- Sachteleben, J. & O. von Helversen. 2006. Songflight behaviour and mating system of the pipistrelle bat (*Pipistrellus pipistrellus*) in an urban habitat. Acta Chiropterologica 8(2): 391–401.
- Sender, T. 2002. Population ecology of the pipistrelle bat (*Pipistrellus pipistrellus* Schreber, 1774): the significance of the year-round use of hibernacula for life histories. Fachbereich Biologie der Philipps-Universität Marburg.
- Sluis, D. van der & A. De Baerdemaeker 2020. Quick scan Huis van Stad en Regio te Dordrecht. bSR-notitie 2284. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.

© Bureau Stadsnatuur | Westzeedijk 345 | 3015 AA Rotterdam

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende.

bSR kan door opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.

Bijlage 1. Beschermingsregimes soorten Wet Natuurbescherming

In de Wet natuurbescherming zijn drie categorieën soorten onderscheiden met een eigen beschermingsregime en daaraan gekoppelde verbodsbepalingen: vogels, habitatrichtlijnsoorten en overige soorten. Een soort kan niet onder meer dan één van deze regimes vallen. Vogels vallen per definitie onder het regime van de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn betreffen Europese beschermingsregimes waar met de verbodsbepalingen artikel 3.1 en 3.5 in de Wet natuurbescherming in Nederland invulling aan wordt gegeven. Het regime 'andere soorten', artikel 3.10, heeft betrekking op soorten die alleen vallen onder een nationaal beschermingsregime; deze soorten zijn niet vermeld in de Europese richtlijnen.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel B, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Beschermingsregime andere soorten

Artikel 3.10

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8 (bepalingen dat ontheffing of vrijstelling kan worden verleend, hier niet uitgebreid besproken), met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel B, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
 - h. in het algemeen belang.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de Bosmuis, de Huisspitsmuis en de Veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.